

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

המחלקה לפיקוח תקציבי

נתונים על תעסוקה וענף התעשייה במחוז הצפון

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כתיבה: איתמר מילרד, כלכלן

אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

כ"ז תשרי תשע"ה

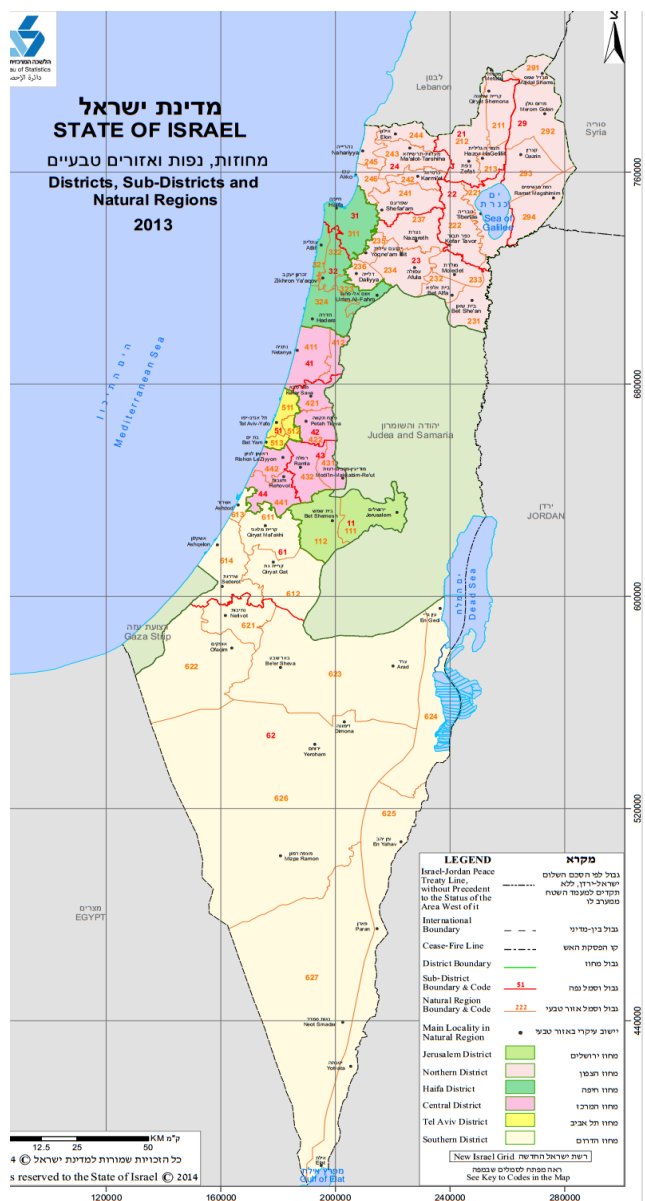
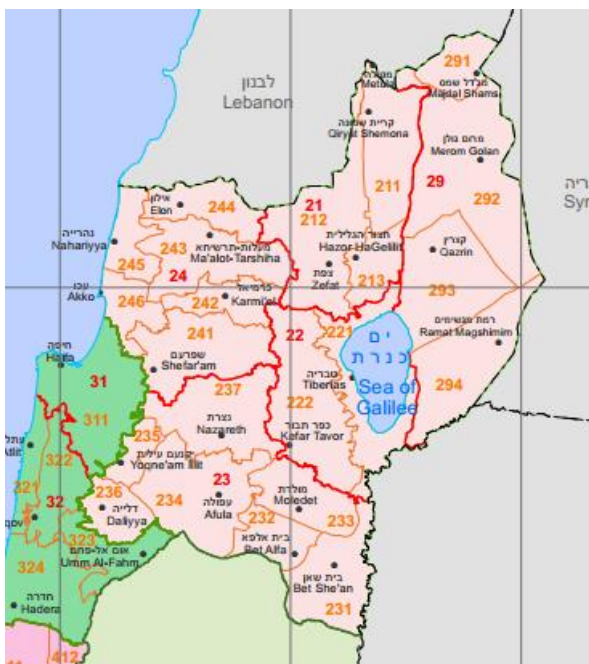
21 באוקטובר, 2014

מסמך זה מוגש לבקשת ח"כ רינה פרנקל, יו"ר השדולה לקידום התעשייה והתעסוקה בצפון הארץ. במסמך נתונים על מחוז הצפון, לרבות דמוגרפיה (אוכלוסייה והגירה פנימית), תעסוקה (מועסקים, שיעור השתתפות בכוח העבודה ושיעור אבטלה וענף התעשייה (משרות, תמורה ממוצעת למשרה, תפוקה ממוצעת למשרה וערך מוסף גולמי למשרה).¹

1. מחוז הצפון: הגדרה ואוכלוסייה

מחוז הצפון, על פי הגדרות הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, גובל בצפון בלבנון וסוריה, במזרח בסוריה וירדן, בדרום באזור יהודה ושומרון ובמערב בים ובמחוז חיפה. מחוז הצפון כולל חמש נפות: גולן, צפת, כנרת, יזרעאל ועכו. במפה 1 ו-2 להלן מוצגת חלוקת ישראל למחוזות וחלוקת מחוז הצפון לנפות.²

מפה 1 ו-2 – חלוקת ישראל למחוזות וחלוקת מחוז הצפון לנפות (2014)²

¹ ערך מוסף גולמי למשרה: ערך התפוקה בניכוי צריכת ביניים (קרי, ערך הסחורות והשירותים שנצרכו כתשומות בתהליך הייצור).
² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [השנתון הסטטיסטי לישראל 2014 – מפה 1.1](#), ספטמבר 2014.

לוח 1 להלן מפרט את האוכלוסייה בישראל לפי מחוזות.

לוח 1 – האוכלוסייה בישראל לפי מחוזות (ממוצע 2013)³

מחוז	מספר נפשות (אלפים)	באחוזים מסך הנפשות
מחוז המרכז	1,953.6	24.2%
מחוז הצפון	1,331.1	16.5%
מחוז תל אביב	1,324.8	16.4%
מחוז הדרום	1,157.5	14.4%
מחוז ירושלים	997.9	12.4%
מחוז חיפה	945.5	11.7%
אזור יהודה ושומרון	349.0	4.3%
סך כולל	8,059.5	100.0%

מהנתונים בלוח עולה כי נכון לשנת 2013 בישראל כ-8 מיליון נפשות. מחוז הצפון שני באוכלוסייתו רק למחוז המרכז, ומתגוררים בו כ-1.33 מיליון אנשים המהווים כ-16.5% מאוכלוסיית ישראל.

לוח 2 להלן מפרט את ההגירה הפנימית לפי מחוזות בעשור האחרון.

לוח 2 – הגירה פנימית לפי מחוזות (אלפים, 2004-2013)⁴

מחוז	נכנסו	יצאו	מאזן הגירה נטו
מחוז המרכז	734.1	617.4	+116.7
אזור יהודה ושומרון	167.2	131.3	+35.9
מחוז חיפה	272.3	277.6	-5.3
מחוז הצפון	289.1	312.2	-23.1
מחוז הדרום	326.1	355.3	-29.2
מחוז תל אביב	562.6	595.6	-33.0
מחוז ירושלים	183	238.3	-55.3

מהנתונים עולה כי בעשור האחרון היתה הגירה פנימית שלילית בכל המחוזות, מלבד מחוז המרכז (+116.7) ואזור יהודה ושומרון (+35.9). למחוז הצפון היגרו בעשור האחרון 289.1 אלף איש אך היגרו ממנו 312.2 אלף איש, ועל-כן מאזן ההגירה הוא שלילי ועומד על כ-23.1 אלף איש.

2. מועסקים

בלוח 3 להלן מוצגים מועסקים לפי ענף כלכלי ומחוז מגורים בשנת 2013.

³ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [השנתון הסטטיסטי לישראל 2014 – לוח 12.14](#), 22 בספטמבר 2014.

⁴ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [השנתון הסטטיסטי לישראל 2014 – לוח 2.26](#), 22 בספטמבר 2014.

לוח 3 – מועסקים לפי ענף כלכלי ומחוז מגורים (2013)⁵

ענף כלכלי	סך-הכול	מחוז הצפון	מחוז חיפה	מחוז המרכז	מחוז תל אביב	מחוז הדרום	מחוז ירושלים	אזור יהודה ושומרון
סך המועסקים	3,449.5	507.5	426.7	950.0	652.9	464.7	321.1	126.6
סך מועסקים באחוזים	100%	14.7%	12.4%	27.5%	18.9%	13.5%	9.3%	3.7%
תעשייה, כרייה וחציבה	12.1%	18.3%	14.9%	11.2%	7.9%	16.4%	5.8%	6.8%
חינוך	12.2%	12.6%	11.4%	10.6%	9.8%	12.6%	17.2%	22.4%
מינהל מקומי, ציבורי וביטחון וביטוח לאומי	10.7%	10.3%	10.3%	10.9%	8.5%	11.7%	11.7%	16.4%
מסחר סיטונאי וקמעוני ותיקון כלי רכב	11.9%	10.2%	11.4%	13.6%	12.3%	11.4%	11.3%	8.3%
שירותי בריאות ושירותי רווחה וסעד	10.4%	10.0%	11.2%	9.8%	9.9%	10.4%	12.9%	11.2%
בינוי	4.9%	9.2%	6.2%	3.7%	2.7%	4.7%	5.0%	3.2%
שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים	7.0%	4.7%	6.8%	7.9%	10.4%	4.3%	5.7%	6.2%
שירותי אירוח ואוכל	4.4%	4.2%	4.0%	3.8%	5.3%	4.8%	5.6%	2.4%
שירותי ניהול ותמיכה	4.4%	4.1%	4.4%	4.0%	4.4%	5.1%	4.7%	3.9%
חקלאות, ייעור ודיג	1.3%	3.7%	0.9%	1.0%	0.1%	2.2%	0.2%	0.6%
שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות	4.3%	3.7%	3.9%	4.6%	4.1%	5.1%	4.5%	3.9%
שירותים אחרים	2.6%	2.4%	2.4%	2.6%	2.6%	2.1%	4.0%	2.8%
מידע ותקשורת	4.9%	1.7%	4.0%	6.4%	7.9%	2.8%	3.8%	4.9%
שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח	3.5%	1.6%	2.4%	4.6%	6.4%	1.7%	1.9%	2.7%
משקי בית כמעסיקים	1.9%	1.0%	1.9%	2.0%	3.1%	1.2%	1.8%	1.8%
אמונות, בידור ופנאי	1.8%	1.0%	1.7%	1.7%	2.7%	1.4%	2.3%	1.9%
אספקת מים, שירותי ביוב וטיהור וטיפול בפסולת	0.5%	0.7%	0.5%	0.4%	0.4%	0.6%	0.5%	0.1%
פעילויות בנדל"ן	0.8%	0.4%	0.6%	1.0%	1.4%	0.6%	0.7%	0.4%
אספקת חשמל	0.5%	0.3%	1.1%	0.2%	0.2%	1.0%	0.4%	0.1%
סך-הכול	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

מהנתונים בלוח עולה כי 507.5 אלף תושבי צפון מועסקים, ומשקלם מהווה כ-14.7% מסך המועסקים. 18.3% מהם מועסקים בענפי התעשייה, כרייה וחציבה, 12.6% מהם בענף החינוך, 10.3% מהם בענפי המנהל מקומי, הציבורי, הביטחון והביטוח הלאומי, 10.2% מהם בענף המסחר הסיטונאי והקמעוני ותיקון כלי רכב ו-10.0% מהם בענפי שירותי הבריאות ושירותי הרווחה והסעד. לעומת הממוצע הארצי, תושבי הצפון מועסקים יותר בענפי התעשייה, הכרייה והחציבה (18.3% לעומת 12.1% בממוצע), בענף הבינוי (9.2% לעומת 4.9% בממוצע) ובענפי החקלאות ייעור ודיג (3.7% לעומת 1.3% בממוצע), ומועסקים פחות במסחר סיטונאי, קמעונאי ותיקון

⁵ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [השנתון הסטטיסטי לישראל 2014 – לוח 2.19](#), 22 בספטמבר 2014.

כלי רכב (10.2% לעומת 11.9% בממוצע), בענפי השירותים המקצועיים, מדעיים וטכניים (4.7% לעומת 7% בממוצע) ובענפי המידע והתקשורת (1.7% לעומת 4.9% בממוצע).
בלוח 4 להלן מוצגים מועסקים לפי מחוז מגורים ומחוז עבודה.

לוח 4 – מועסקים לפי ענף מחוז מגורים ומחוז עבודה (2013)⁶

מחוז מגורים									
מ	מחוז	ירושלים	הצפון	חיפה	המרכז	תל אביב	הדרום	יהודה ושומרון	סך-הכול
ח	ירושלים	90.9%	0.3%	0.2%	1.7%	0.8%	0.8%	28.7%	10.4%
ו	הצפון	0.0%	79.7%	7.0%	0.4%	0.1%	0.2%	0.0%	12.8%
ז	חיפה	0.0%	9.4%	75.6%	0.8%	0.4%	0.1%	0.0%	11.1%
ע	המרכז	2.7%	1.8%	7.2%	67.4%	18.9%	6.5%	12.3%	24.8%
ב	תל אביב	2.3%	1.7%	3.9%	22.4%	74.5%	4.1%	5.8%	22.2%
ו	הדרום	0.9%	0.4%	0.3%	1.9%	1.0%	84.3%	0.9%	12.1%
ד	יהודה ושומרון	1.3%	0.1%	0.2%	0.4%	0.3%	0.2%	46.3%	2.0%
ה	שני מחוזות	1.8%	6.5%	5.6%	5.0%	4.0%	3.8%	6.0%	4.7%

מהנתונים עולה כי 79.7% מהמועסקים בצפון גם עובדים במחוז הצפון, כלומר תושבי הצפון מועסקים במחוז שלהם פחות מאשר תושבי מחוז ירושלים (90.9%) והדרום (84.3%) אך יותר מאשר במחוז חיפה (75.6%), מחוז תל אביב (74.5%) ואזור יהודה ושומרון (46.3%). שאר המועסקים תושבי הצפון, עובדים בעיקר במחוז חיפה (9.4%). משקל תושבי הצפון אשר עובדים בשני מחוזות (הכוונה לאותו עובד המועסק בשני מחוזות שונים) גבוה ממשקלם בשאר המחוזות. במחוז הצפון, פרט לתושבי הצפון, מועסקים בעיקר תושבי מחוז חיפה (7.0%).

לוח 5 מפרט את שיעורי ההשתתפות בכוח העבודה ושיעור האבטלה לפי מחוז.

לוח 5 – שיעורי ההשתתפות והאבטלה לפי מחוז (2013)⁷

מחוז	שיעור ההשתתפות	שיעור האבטלה
מחוז הצפון	58.0%	8.0%
מחוז ירושלים	53.3%	7.1%
מחוז הדרום	62.2%	6.9%
אזור יהודה ושומרון	68.0%	6.5%
ממוצע ארצי	63.7%	6.2%
מחוז המרכז	70.2%	5.1%
מחוז תל אביב	67.3%	5.2%

⁶ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [השנתון הסטטיסטי לישראל 2014 – לוח 12.15](#), 22 בספטמבר 2014. הנתונים כוללים רק כ-90% מסך המועסקים.

⁷ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [השנתון הסטטיסטי לישראל 2014 – לוח 12.4](#), 22 בספטמבר 2014.

מהנתונים עולה כי שיעור ההשתתפות במחוז צפון עמד על כ-58.0% לעומת ממוצע ארצי של כ-63.7%. שיעור האבטלה במחוז צפון הוא הגבוה ביותר מבין כל המחוזות והוא עמד על כ-8.0% לעומת ממוצע ארצי של כ-6.2%. כמו כן, במחוזות תל-אביב והמרכז שיעור ההשתתפות בכוח העבודה הוא הגבוה ביותר ושיעור האבטלה הוא הנמוך ביותר.

3. ענף התעשייה בצפון

כאמור, כ-18.3% מתושבי הצפון מועסקים בענף התעשייה, הכרייה והחציבה, משקל זה גבוה ממשקל המועסקים בענף זה בממוצע הארצי ומהמשקל בכל אחד מהמחוזות האחרים. בלוח 6 להלן מוצגים נתונים עיקריים על ענף התעשייה לפי מחוזות, בסדר יורד של ערך מוסף גולמי למשרה.

לוח 6 – משרות, תמורה, תפוקה וערך מוסף בענפי התעשייה לפי מחוז (באלפי ש"ח, 2011)⁸

מחוז	משרות (באלפים)	תמורה ממוצעת למשרה	תפוקה ממוצעת למשרה	ערך מוסף גולמי למשרה	ערך מוסף (במיליוני ש"ח)
מחוז ירושלים	18.4	175.9	843.9	371.3	6,838.3
מחוז הדרום	58.1	184.4	1,201.4	354.2	20,570.9
מחוז המרכז	97.1	201.3	891.3	338.2	32,841.0
מחוז חיפה	48.8	186.8	1,604.0	304.6	14,874.3
מחוז צפון	82.7	138.8	732.3	259.8	21,482.6
מחוז תל אביב	46.6	163.8	674.1	245.7	11,448.6
יהודה ושומרון	6.7	102.3	591.5	167.7	1,120.2
סה"כ/ממוצע	358.4	174.2	965.7	304.6	109,175.8

מהנתונים בלוח עולה כי במחוז הצפון 82,700 משרות בענף התעשייה (כ-23.1% מסך המשרות בענף). התמורה הממוצעת למשרה עומדת על כ-138.8 אלף ש"ח בשנה, המהווה כ-79.7% מהתמורה בממוצע ארצי. תפוקה ממוצעת למשרה במחוז צפון עומדת על 732.3 אלף ש"ח, המהווה כ-75.8% מהתפוקה הממוצעת למשרה בממוצע ארצי. הערך המוסף הכולל של ענף התעשייה במחוז צפון עומד כ-21.5 מיליארדי ש"ח, המהווים כ-19.7% מסך הערך המוסף של ענף התעשייה. הערך המוסף הגולמי (התוצר) למשרה עומד במחוז צפון על 259.8 אלף ש"ח, המהווים כ-85.3% מהערך המוסף הגולמי למשרה בממוצע ארצי. השוואה זו מלמדת כי משקל המועסקים בענף התעשייה במחוז הצפון גבוה מהממוצע הארצי, אולם התמורה הממוצעת למשרה, התפוקה הממוצעת למשרה, משקל הענף בערך המוסף של התעשייה והערך המוסף הגולמי למשרה נמוכים יחסית לממוצע הארצי. הסבר אפשרי לכך הוא כי מדובר בעיקר בתתי ענפים של התעשייה המסורתית (כגון מזון, משקאות מתכת בסיסית ומוצרי מתכת), כפי שעולה מהנתונים המוצגים בלוח 8 להלן.

בלוח 7 להלן מוצגים נתונים עיקריים על משרות בענפי תעשייה לפי נפות מחוז הצפון.

⁸ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [השנתון הסטטיסטי לישראל 2014 – לוח 20.12](#), 22 בספטמבר 2014.

לוח 7 – משרות, תמורה, תפוקה וערך מוסף בענפי התעשייה לפי נפה (באלפי ש"ח, 2011)⁹

מחוז	משרות (באלפים)	תמורה ממוצעת למשרה	תפוקה ממוצעת למשרה	ערך מוסף גולמי למשרה	ערך מוסף
נפת צפת	7.3	142.4	685.7	223.8	1,640.1
נפת כנרת	3.9	121.5	834.8	188.2	738.2
נפת יזרעאל	32.6	152.2	849.3	288.9	9,406.3
נפת עכו	36.1	130.5	645.7	256.2	9,237.5
נפת גולן	2.8	105.2	468.2	163.1	460.5
סך-הכול/ממוצע	82.7	138.8	732.3	259.8	21,482.6

מהנתונים בלוח עולה כי בנפת עכו 36,100 משרות (כ-43.6% מכלל המשרות בענף) ובנפת יזרעאל 32,600 משרות (39.4%), והן המהוות את מירב המשרות בענף התעשייה בצפון. הערך המוסף למשרה הוא הגבוה ביותר בנפת יזרעאל (288,900 ש"ח) והנמוך ביותר הוא בנפת גולן (163,100 ש"ח).

בלוח 8 להלן מוצגים נתונים על משקל המשרות בענף התעשייה לפי תת-ענפים בממוצע ארצי, משקל המשרות בענף התעשייה לפי תת-ענפים במחוז צפון ומשקל המשרות בכל תת-ענף במחוז הצפון מסך המשרות בארץ.

לוח 8 – משקל תת-ענפי התעשייה במשרות במחוז הצפון (2010)¹⁰

תת-ענף	משקל תת-הענף במסך המשרות בענף התעשייה במחוז הצפון	משקל תת-הענף במסך המשרות בענף התעשייה במסך המשרות בצפון	משקל תת-הענף במסך המשרות במסך המשרות בארץ
מוצרי מזון, משקאות ומוצרי טבק	16.4%	21.0%	27.6%
מתכת בסיסית ומוצרי מתכת	13.5%	19.1%	30.3%
ציוד חשמלי ואלקטרוני	20.6%	18.2%	19.0%
כימיקלים ומוצריהם, זיקוק נפט ומוצרי פלסטיק וגומי	14.6%	13.0%	19.0%
כלי הובלה	5.4%	6.4%	25.4%
עץ ומוצרי	5.8%	5.9%	21.7%
טקסטיל, מוצרי הלבשה, נעליים, עור ומוצרי עור	3.7%	4.7%	27.5%
נייר ומוצרי, הוצאה לאור ודפוס	8.7%	3.9%	9.5%
מכונות וציוד ומכונות למשרד	5.6%	3.4%	13.0%
כריית חול, מחצבים וחציבת אבן ומוצרים מינרליים אל מתכתיים	3.5%	2.5%	15.2%
תכשיטים, חפצי חן וצורפות ומוצרים אחרים	2.3%	2.4%	22.4%
סך-הכול	100.0%	100.0%	21.5%

מהנתונים בלוח עולה כי 21% מהמשרות בענף התעשייה במחוז הצפון הינם בתת-ענף מוצרי מזון, משקאות ומוצרי טבק (בהשוואה ל-16.4% בממוצע ארצי), 19.1% בענפי המתכת הבסיסית ומוצרי המתכת (בהשוואה ל-

⁹ ש.ם.

¹⁰ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [סקר התעשייה 2010 – לוח 28](#), 20 במרס 2014.

13.5% בממוצע ארצי), 18.2% בענפי הציוד החשמל והציוד האלקטרוני (בהשוואה ל-20.6% בממוצע ארצי). כמו כן, משקל המשרות בתת-ענף המתכת הבסיסית ומוצרי מתכת במחוז הצפון מסך המשרות בתת-ענף זה בארץ עומד על 30.3%, בתת-ענף מוצרי המזון, משקאות ומוצרי טבק 27.6%, בתת-ענף הטקסטיל מוצרי הלבשה, נעליים, עור ומוצרי עור 27.5%, ובתת-ענף ייצור כלי ההובלה 2.5%.

4. סיכום

לוח 9 להלן מסכם את משקל המחוז במשתנים העיקריים אשר נסקרו לעיל (לפי סדר משקל המועסקים בכל מחוז).

לוח 9 – משקל מחוז הצפון בתעסוקה ובתעשייה (ב-%)

מחוז	אוכלוסייה	מועסקים	שיעור השתתפות	שיעור אבטלה	תמורה ממוצעת למשרה בענף התעשייה
מחוז המרכז	24.2%	27.5%	70.2%	5.1%	115.6%
מחוז תל אביב	16.4%	18.9%	67.3%	5.2%	94.1%
מחוז הצפון	16.5%	14.7%	58.0%	8.0%	79.7%
מחוז הדרום	14.4%	13.5%	62.2%	6.9%	105.9%
מחוז חיפה	11.7%	12.4%	63.1%	6.4%	107.3%
מחוז ירושלים	12.4%	9.3%	53.3%	7.1%	101.0%
יהודה ושומרון	4.3%	3.7%	68.0%	6.5%	58.8%
סך-הכול/ממוצע	100.0%	100.0%	63.7%	6.2%	100%

מהנתונים בלוח עלה כי במחוז הצפון גרה כ-16.5% מאוכלוסיית ישראל וכ-14.7% מהמועסקים בישראל. שיעור ההשתתפות במחוז הצפון נמוך יחסית (58% במחוז צפון בהשוואה ל-63.7% בממוצע ארצי), שיעור האבטלה במחוז צפון הוא הגבוה ביותר מבין כל המחוזות (8% בהשוואה ל-6.2% בממוצע ארצי). התמורה הממוצעת למשרה בענף התעשייה במחוז צפון עומדת על 79.7% מהתמורה הממוצעת למשרה בממוצע ארצי, הנמוך ביותר מבין המחוזות מלבד אזור יהודה ושומרון.

